

Posudek bakalářské práce

Jonáše Zejfarta

na téma:

„Bible kralická a její kulturní význam pro 21. století v kontextu ČCE“

Východiskem práce je otázka po přetrvávajícím významu Bible kralické v současné době, přesněji řečeno v prostředí Českobratrské církve evangelické. Autor chce prozkoumat dnešní praxi v užívání Bible kralické v jednotlivých oblastech života sborů ČCE a reflektovat možnosti případného prohloubení vztahu k Bibli kralické. Klíčová je v této souvislosti pro autora otázka po významu Bible kralické, neboť odpověď na ni zdůvodňuje úsilí o to, aby se kralický překlad i nadále uplatňoval v životě církve. Autor si klade za cíl představit Bibli kralickou „jako pokračování a svým způsobem také jako vrchol tradice sahající až k našim dvěma věrozvěstům Konstantinu a Metodějovi“ (s. 9).

Práce je rozdělena na tři části. První část předkládá výsledky sociologického průzkumu mezi faráři ČCE, který pomocí sociologických metod mapuje užívání Bible kralické v jednotlivých oblastech farářského povolání. Průzkumu se zúčastnilo 92 respondentů při rovnoměrném zastoupení různých generací a různých seniorátů. Autor reflektuje metodiku průzkumu (1.1) a jeho výsledky předkládá s interpretujícím komentářem (1.2). Samotný dotazník nazvaný „Bible kralická v současné ČCE“, který pro tento účel vytvořil pomocí aplikace Google, i odpovědi zpracované do barevných grafů předkládá v příloze práce (s. 68-79). Formulace otázek je z větší části zdařilá. Snad jen u otázky č. 8, která zjišťuje „hlavní úskalí užívání BK v dnešní době“ a „nedostatky, které [...] problematizují užívání BK“, lze spatřovat určitou nelogičnost, když mezi možnými odpověďmi stojí výpovědi, které nepopisují určité negativní skutečnosti, nýbrž vyjadřují jen určité názory: „5) čas BK je již pryč, nahradil ji ČEP [...]“, a „6) církev by měla přizpůsobit své tradice i jazyk současné době“ (s. 21).

Výsledky autorova průzkumu na jedné straně potvrzují některá očekávání (např. že v oblasti bohoslužebné je BK užívána jen občas či zřídka; že faráři užívají BK nejvíce v oblasti homiletické, že je užívanější u farářů od 50 let výše), na druhé straně přinášejí i některá překvapivá zjištění (např. že faráři v Pražském seniorátu patří mezi hojnější uživatele BK než např. faráři na Moravě; resp. že BK se více užívá při sborové práci ve větších sídlech než na malých městech, s. 26-27). Stejně tak je zajímavé zjištění o určité vyhraněnosti ve vztahu k BK u mladší generace, jejíž zástupci ji buď výrazně odmítají nebo naopak horlivě propagují (s. 29).

Ve druhé části „Bible kralická a její význam pro český jazyk“ postupuje autor ve dvou krocích. Nejprve v rámci podkapitoly 2.1 pojednává historické okolnosti vzniku Bible kralické v kontextu ideového vývoje Jednoty. Zde se autor zmiňuje o Blahoslavovu překladu NZ a jeho úsilí o vytříbený, avšak současně srozumitelný jazyk; posléze – snad až příliš úsporně – pojednává o samotném vzniku kralického překladu a jeho teologii, kterou charakterizuje slovy J. B. Součka jako „v nejdůležitějších bodech kalvinistickou“ (s. 37); nakonec konfrontuje BK s některými novodobými překlady Bible do češtiny (ČEP, KMS, B21, Nová bible kralická, Žilkův překlad, ČSP).

Těžiskem druhé části je bod 2.2 „Tradice dvou bratří“, v níž autor v návaznosti na koncepci a terminologii Jiřího Marvana (*Jazyk – jeho český příběh*, Praha 2015) vykresluje návaznost BK na konstantino-metodějskou tradici s jejím úsilím o tlumočení Písma v jazyce srozumitelném lidu. Načrtává přitom široký oblouk od Konstantina a Metoděje, přes další nositele jejich odkazu (sv. Vojtěch, sv. Prokop v Sázavském klášteře) až po překlady Písma

v prostředí JB vrcholící Bibli kralickou a její hodnocení Komenským, českými jezuiti a posléze i národními obrozenci (Dobrovský, Jungmann, Kollár). Využívá přitom rovněž svou vlastní studentskou práci na téma „Odkaz soluňských bratří a tisíciletí nositelé jejich myšlenek“ z r. 2013 (citace náležitě vyznačuje). Na tomto ideovém pozadí, jehož spojující linií je péče o národní jazyk a reflexe jeho významu pro nábožensko-duchovní život, se autor pokouší ukázat, v čem lze spatřovat přetrvávající význam Bible kralické.

Autor podtrhává význam BK především pro kodifikaci a přetrvání národního jazyka – češtiny, který v návaznosti na teorii Jiřího Marvana pokládá za nenahraditelný pro zprostředkování a vnitřní osvojování náboženských hodnot. Teprve s překlady Písma do národních jazyků se podle něj tyto jazyky obohacují o určité biblické výrazy, přísloví, rčení apod. (s. 45). Oblastí, v níž autor hledá přetrvávající význam BK, tedy nejsou primárně kategorie teologické povahy, nýbrž spíše kategorie obecně kulturní, náboženské a lingvistické – jak ostatně napovídá i samotný název práce, v němž stojí „kulturní význam pro 21. století“. BK je v pohledu autora práce významná především díky tomu, že umožnila obohacení českého jazyka o obrazy, hodnoty a představy ze světa biblického textu.

Na několika místech je patrné, že autor přisuzuje mateřskému jazyku větší význam pro zprostředkování křesťanské zvěsti než jen význam komunikačního prostředku, a vymezuje se vůči pozici, která v jazyku spatřuje pouze neutrální komunikační nástroj (srov. např. s. 57). Zdá se, že se ztotožňuje s pojetím jazyka, který připisuje Konstantinovi: „Má-li tedy Písmo svaté skutečně promluvit do duše, musí hovořit jazykem přirozeným, jazykem mateřským.“ (s. 43) Z pohledu teologického se nicméně vnučuje otázka, nakolik lze právě *mateřský* jazyk pokládat za podmínku pro komunikaci, resp. pro vnitřní recepci evangelijní zvěsti. Lze si totiž představit, že dobře srozumitelný může být člověku i jiný jazyk, který není jeho mateřštinou, ale který si dostatečně osvojil, a proto se může stát médiem pro úspěšnou komunikaci evangelia stejně tak jako jazyk mateřský.

Na jedné straně se tedy připojují k autorovu názoru, že je třeba rozvíjet a kultivovat „lingvosféru“, jazykové životní prostředí, a že pro tuto kultivaci měl kralický překlad Písma nepochybně ohromný význam. Na druhé straně však je podle mého názoru již sporné, nakolik lze sdělování evangelia v mateřském jazyce připsat vedle komunikační i jinou, jakousi kvazináboženskou funkci.

V závěru druhé části se autor pokouší o formulaci vlastní odpovědi na otázku po přetrvávajícím významu BK slovy: „Nadčasovost Bible kralické [...] je dle mého názoru dána dokonalým snoubením nadčasovosti samotného Písma a nadčasovosti češtiny (a jejího příběhu), jež se svou citlivostí dotýká lidského nitra.“ (s. 57) Pominu-li, že autor v této souvislosti užívá zavádějícího výrazu „nadčasovost“ pro charakteristiku konkrétních dějinných jevů (jako je BK, ale i Písmo a český jazyk), přesto musím konstatovat, že poukaz na jazykové kvality BK se mi jeví jen jako částečná odpověď na otázku, v čem spočívá přetrvávající význam BK pro současné křesťany (příslušníky ČCE). Výpověď, že BK „může do budoucna plnit funkci jakéhosi kompasu, který nám připomene, odkud jsme vypluli a kam směřujeme“ (s. 57), se mi jeví stejně tak poněkud neurčitá. Vedle významu BK pro kodifikaci češtiny a vedle určitého estetického rozměru kralické češtiny, o nichž se autor zmiňuje na vícero místech (srv. s. 35 aj.), zde postrádám zřetelný poukaz na další roviny významu (např. sepětí s určitou duchovní tradicí, poukaz na duchovní a teologické kořeny, nejen kořeny v oblasti jazyka apod.).

Ve třetí části předkládá autor vlastní deskripci užití Bible kralické v jedné z oblastí farářské práce, jíž je oblast bohoslužby, a zároveň podněty k prohloubení této praxe. Zařazení pasáží z BK do evangelické bohoslužby může být podle autora „užitečným estetickým oživením a zkvalitněním bohoslužby“ (s. 63). I zde se opět hledání smyslu užívání BK v praxi církve pohybuje v rovině kulturně-estetické.

Práce je opatřena seznamem literatury a seznamem webových zdrojů. Snad mohl být pro určitou přehlednost vytvořen také samostatný seznam pramenů, v němž by vedle samotné Bible kralické figurovaly další texty pramenné povahy, s nimiž autor pracoval (např. Bible benátská, Bible tábořská, Bible Melantrichova uvedené na s. 15; dva posledně jmenované tituly jsou uvedeny v seznamu webových zdrojů bez bližší specifikace, o jaký text se jedná).

Souhrnně lze říci, že autor prokázal schopnost reflexe a samostatného uvažování o kulturně-dějinných jevech, dále také schopnost provést empirický výzkum a adekvátně zhodnotit jeho data. Celková struktura, postup výkladu a argumentace v jednotlivých částech jsou přehledné, logické a dobře sledovatelné (byť s některými výše uvedenými tvrzeními by bylo možno diskutovat). Autor reflektuje metodiku své práce, pracuje s primární a sekundární literaturou (výhradně) české provenience, cituje podle standardů. Po jazykové stránce je práce na velmi dobré úrovni, autor píše stylisticky vytříbeným jazykem. Zaznamenala jsem pouze několik závažnějších pravopisných chyb (na s. 27 „přišli výsledky“; s. 33 „Lutherovi myšlenky“; s. 39 „autoři projektu narazily“) a pochybení (na s. 28 chybí text poznámky pod čarou č. 18).

Předložená práce jednoznačně splňuje všechny nároky kladené na bakalářskou práci, je nepochybně lepší nežli průměrná. Proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výtečně až velmi dobře (A-B), podle výsledku obhajoby.

V Praze, 31.8.2016

Tabita Landová, Th.D.